ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ — ΤΟΥ ΛΕ ΠΕΛΕΤΙΕ

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΕΡΛΑΙΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Βερλαὶν ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ πληρώνη στὴ γυναῖκα του ἑκατὸ φράγκα τὸ μῆνα, γιὰ τὴ συντήρησι τοῦ παιδιοῦ τους, μὰ ὥς τότε ποὺ ἀγόρασε τὴν ἀγροικία στὸ Ζουανβίλ, δὲν τῆς εἶχε στεῖλει οὔτε πεντάρα. Γι' αὐτό, γιὰ ν' ἀποφύγη τὶς κατασχέσεις, ἔκανε τὴν ἀγορὰ τοῦ κτήματος μαζὺ μὲ κάποιο χωρικὸ Λετινουά, ἄνθρωπο παμπόνηρο κι' ἐκμεταλλευτή.

Μαζὺ μὲ τὸ γυιὸ τοῦ Λετινουά, τὸ Λουκιανό, περνοῦσε τώρα τὶς μέρες του στὰ καπηλεῖα τῶν περιχώρων. Μὰ ἔτσι οἱ ἄνθρωποι τοῦ κτήματος, μένοντας χωρὶς καμμιὰ ἐπίβλεψι, δὲν φρόντιζαν καθόλου γιὰ τὴν καλλέργειά του. Ἔτσι τὸ κτῆμα δὲν ἀπέδιδε τίποτε κι' ὁ Βερλαὶν ἀναγκάστηκε νὰ τὸ ἐγκαταλείψη.

* * *

Ὁ Βερλαὶν ξαναγύρισε τότε στὸ Παρίσι, μὲ τὴν πρόθεσι νὰ ἐγκατασταθῆ πειὰ ὁριστικὰ ἐκεῖ καὶ μὲ τὴν ἡρωϊκὴ ἀπόφασι νὰ κερδίζη τὴ ζωή του μὲ τὴν πέννα του. Καὶ πράγματι, χάρις στὴν ὑποστήριξι τῶν φίλων του, προσελήφθη ὡς συντάκτης στὴν ἐφημερίδα «Ξύνημα», ὅπου ἔγραφε μερικὰ χρονικά.

Ὁ ποιητὴς πήγαινε μόνος του τὴν συνεργασία του στὴν ἐφημερίδα. Μὲ τὸ ἐφθαρμένο του ἐπανωφόρι, μὲ τὸ παλιὸ του καπέλλο, μὲ τὸ ἄγριο παρουσιαστικό του, σκανδάλιζε κι' ἀνησυχοῦσε ὅσους τὸν ἔβλεπαν. Ὄχι μονάχα οἱ κλητῆρες, μὰ κι' οἱ συντάκτες, ποὺ διασταυρωνόντουσαν μαζύ του στὸν ἀντιθάλαμο, ἀναρωτιόντουσαν ποιὸς ἦταν αὐτὸς ὁ ἄγνωστος.

Μιὰ μέρα ὁ κριτικὸς Ἐρρίκος Μπάουερ ρώτησε τὸν ἀρχισυντάκτη :

—Ποιὸς εἶνε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ;

—Εἶνε ὁ Βερλαίν, ἕνας μεγάλος ποιητής, ἀπάντησε ὁ ἀρχισυντάκτης.

Καὶ δάνεισε στὸν Μπάουερ ἕνα τόμο ποιημάτων τοῦ Βερλαὶν — τὴ «Σοφία» — προσθέτοντας :

—Διαβάστε το αὐτό.

Ἔπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρες, ὁ Μπάουερ ἐπέστρεψε τὸ βιβλίο στὸν ἀρχισυντάκτη καὶ τοῦ εἶπε μὲ ἀσυγκράτητο θαυμασμό :

—Ἔχετε δίκηο. Ὁ Βερλαὶν εἶνε ἕνας πολὺ μεγάλος ποιητής.

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο αὐτό, δὲν εἶχε ἀπομείνει πειὰ τίποτε ἀπὸ τὴ φήμη ποὺ εἶχε ὁ Βερλαὶν στοὺς φιλολογικοὺς κύκλους πρὸ τοῦ 1872. Μὰ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ βαθὺ σκοτάδι, μέσα στὸ ὁποῖο ὁ ποιητὴς εἶχε ξανατέσει, ἀρχίζε τώρα ν' ἀνατέλλη ἡ μεγάλη μελλοντική του δόξα. Τὰ λόγια ποὺ ὁ Ἐρρίκος Μπάουερ εἶχε προφέρει τὸ 1882, ἦσαν ὁ προάγγελος τῆς δόξας αὐτῆς.

Ὡστόσο, ὁ Βερλαὶν διατηροῦσε ἀκόμα μερικοὺς ἀπὸ τοὺς φίλους τῆς νεανικῆς του ἡλικίας. Συχνά, κατὰ προτίμησιν τὰ Σαββατόβραδα, ἔπαιρνε τὸ μικρὸ μόνιππο τράμ τῆς γραμμῆς Ὠτεῖγ — Ἁγίου Σουλπικίου, καὶ πήγαινε στὸ περίφημο φιλολογικὸ κέντρο «Καφὲ - Βολταίρ», ὅπου συναντοῦσε τοὺς ποιητὰς Βαλὰντ καὶ Ζερμαὶν Νουβό, τὸν Κουρτελίν, ὁ ὁποῖος ἦταν τότε πολὺ νέος ἀκόμα, τὸ γέρο μυθιστοριογράφο Κάρολο Μονσελὲ καὶ τὸν Κατὺλ Μαντές. Ἀπεῖχε ἀκόμα ἀπὸ τὸ ἀψέντι, μὰ ἔκανε κατάχρησι ἀπὸ ροῦμι. Κατὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν κατοικία του, ὑπέφερε ἀπὸ αὐψνίες, τὶς ὁποῖες πολεμοῦσε μὲ τὴ χλωράλη.

Ὁ Βερλαὶν ἄρχισε νὰ συχνάζη καὶ πάλι στὸ σπίτι τῆς περίφημης Νίνας ντὲ Βιλλάρ, ἡ ὁποία ἔμενε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στὸ Μπατινιόλ, καὶ ἡ ὁποία ἀποτελείωνε ἐκεῖ μέσα, στὶς οἰκονομικὲς στενοχώριες καὶ τὴν τρέλλα ποὺ ἄρχιζε, μὰ μποέμικη ζωή, τόσο λαμπρὴ στὴν ἀρχή της. Τὸ σαλόνι τῆς μεγαλόψυχης Νίνας ἔκλεισε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1883, καὶ ἡ ἴδια πέθανε τρελλὴ τὸ 1884.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1884, ὁ Βερλαὶν ἔπεισε τὴ μητέρα του νὰ πάη νὰ κατοικήση μαζύ του στὸ Παρίσι. Ἐγκαταστάθηκαν λοιπὸν στὴν ὁδὸ Ροκὲτ 17.

Ὁ Ζὰν Μορεάς, σ' ἕνα ἄρθρο του γιὰ τὸν Βερλαίν, περιγράφει τὰ ἔπιπλα ποὺ ἔφερε μαζύ του ἀπὸ τὸ Ἀρράς ἡ Στεφανία : "Ησαν ἀκριβῶς τὰ ἴδια ἔπιπλα, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα ὁ Βερλαὶν εἶχε μεγαλώσει, ἔπιπλα παληωμένα πειά, κουρασμένα ἀπ' τὴ ζωή τους. Τὰ χρόνια τὰ εἶχαν κάνει νὰ χάσουν τὴ λάμψη τους. Οἱ ἄνθρωποι συχνὰ ἀντισέχονται στὸ χρόνο περισσότερο ἀπὸ τὰ πράγματα. Ἀπόδειξις, ἡ μητέρα τοῦ Βερλαίν, ἡ Στεφανία. Δὲν εἶχε, βέβαια, πειὰ τὸ χρῶμα τῆς νεότητός της. Τὰ χρόνια, ἂν ὄχι ἡ θλίψεις, τὴν εἶχαν τσακίσει κι' αὐτήν. Μὰ στὸ ζαρωμένο πρόσωπό της τὰ μάτια της ἐκαταφοῦσαν μιὰ ζωηρὴ λάμψι. Τὸ ψηλὸ κορμί της εἶχε μείνει ἴσιο, λυγερὸ καὶ λεπτό, πρᾶγμα ποὺ ὁ Ζὰν Μορεάς, μιλῶντας στὸν Βερλαίν, ἐξέφραζε μὲ μιὰ Ἀθηναϊκὴ ἔμφασι μ' αὐτὲς τὶς λέξεις :

—Ἡ κυρία μητέρα σας, ἡ ψηλή, ἡλικιωμένη γυναῖκα, μὲ τὴν εὐγενικὴ ἀδυναμία....

Καὶ τὸ κέφι τῆς Στεφανίας εἶχε μείνει ἀναλλοίωτο : ἐγκάρδιο, γελαστό, ἐκρυτικό.

Ὁ νεαρὸς Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, «εὐπατρίδης ἐκ Πελοποννήσου», ὅπως ἔλεγε γι' αὐτὸν ὁ Μωρὶς Μπαρρές, ἔπειτ' ἀπὸ μερικὰ ταξείδια σπουδῶν στὴ Γερμανία, στὴν Ἑλβετία, στὴν Ἰταλία, τότε ἀκριβῶς εἶχε ἐγκατασταθῆ στὸ Παρίσι. Ἦταν εἰκοσιέξη χρόνων, μιλοῦσε μὲ στόμφο καὶ δυνατά, εἶχε μουστάκι παλληκαριοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, μονὸκλ Λονδρέζου δανδῆ, ἀγαποῦσε μὲ πάθος τὰ Γαλλικὰ γράμματα, εἶχε μιὰ μόρφωσι σίγουρη καὶ μιὰ ποιητικὴ ἰδιοφυΐα ποὺ μόλις ἄρχιζε νὰ λάμπη.

Ἔγραψε τότε τὸν πρῶτο τόμο τῶν ποιημάτων του, τὸν τιτλοφορούμενο «Σύρτεις», ὁ ὁποῖος ἐξεδόθη τὸν ἑπόμενο χρόνο.

Σὲ ποιὸ ἀπὸ τὰ φιλολογικὰ κέντρα συνάντησε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Βερλαὶν τὸν Μορεάς, ἡ ἱστορία δὲν μᾶς πληροφορεῖ σχετικῶς. Οἱ δυὸ ποιηταὶ πάντως ἐνώθηκαν ἀμέσως μὲ μιὰ στενὴ φιλία, ἡ ὁποία βασιζόταν τόσο στὴν ἀμοιβαία τους συμπάθεια, ὅσο καὶ στὴν κοινὴ καὶ βαθειὰ τους ἀγάπη πρὸς τὴ φιλολογία καὶ προπάντων, ἂν ὄχι ἀποκλειστικῶς, πρὸς τὴν ποίησι. Αὐτὴ ἡ φιλία γνώρισε βέβαια μπόρες, μὰ μπόρες ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ χαρακτηρίση ὡς θεωρητικές, ὀφειλόμενες σὲ διαφωνίες αἰσθητικῆς φύσεως, γιὰ τὶς ὁποῖες ἡ καρδιὰ ἐλάχιστα ἐνδιαφερόταν. Ἐπίσης τὴ φιλία τους τὴν ἐσκίαζε κάπου - κάπου μιὰ ἀντιζηλία ἐπιδράσεως στοὺς νεωτέρους, προπάντων ἀπὸ τὸ 1889, ἀπὸ τότε δηλαδὴ ποὺ ὁ Μορεὰς ἵδρυσε τὴν λεγομένη «Ρομαντικὴ σχολή». Ὁ ὁρμητικὸς αὐτὸς Ἕλλην εἶχε γεννηθῆ γιὰ νὰ εἶνε ἀρχηγὸς ἀμίλλου καὶ νὰ ἐκτοξεύη μανιφέστα. Εὐχαριστιόταν, ὅπως ὁ πρόγονός του, ὁ ναύαρχος Τομπάζης, ὅταν κολλοῦσε τὸ πυροπλικό του στὸ πλευρὸ τῶν Τούρκικων καραβιῶν, νὰ ἐκτοξεύη ἐναντίον τῶν παληῶν θεωριῶν τῆς ποιήσεως φλογισμένα λόγια. Μὰ ὁ Βερλαὶν τὸν εἰρωνευόταν, γραφοντας:

«Πάντα μιλάει,
καὶ ποτὲ δὲν τραγουδάει».

Ὁ Ζὰν Μορεὰς
(Σκίτσο ἀπὸ τὶς περίφημες «Μάσκες» τοῦ Φ. Βαλλοτόν).

Ἐπίσης τὸν ἐξηρέθιζε ἡ ἐξεζητημένη κομψότης τοῦ ντυσίμα-ος, μὲ τὴν ὁποία ἤθελε νὰ ἐμφανίζεται ὁ Μορεάς. Μά, παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς διαφωνίες καὶ τὶς φιλονικίες τους, ὁ δεσμὸς τῶν δύο ποιητῶν ἦταν πολὺ δυνατός. Βάσταξε ὥς τὸ θάνατο τοῦ Πώλ.

Στὰ 1883, ὁ Μορεάς, ἄγνωστος, μὴ ἔχοντας δημοσιεύσει ἀκόμη τίποτε, ἔγινε ὁ ἱεροφάντης τῆς λατρείας τοῦ Βερλαίν, ἱκανοποιούσαντας μὲ τὴ δυνατὴ φωνὴ του στὰ φιλολογικὰ καφενεῖα τὸ θαυμασμό του πρὸς τὸν ποιητὴ τῆς «Σοφίας». Ἔτσι, σιγὰ - σιγά, ἕνας κύκλος θαυμαστῶν σχηματίστηκε γύρω ἀπὸ τὸν Βερλαίν.

Ὁ νεαρὸς Μορεὰς πήγαινε συχνὰ τότε κι' ἐπισκεπτόταν τὸν Βερλαίν, στὸ σπίτι του τῆς ὁδοῦ Ροκέτ. Τὸν κρατοῦσαν τὶς περισσότερες φορὲς νὰ φάη ἐκεῖ καὶ τοῦ σερβίριζαν δυελέττα μὲ λαρδί, ἡ ὁποία τοῦ ἄρεσε πολύ. Ἡ μητέρα τοῦ Βερλαὶν μάλιστα τὸν περιποιόταν ἐξαιρετικά. Οἱ δυὸ ποιηταὶ περνοῦσαν μαζὺ ὁλόκληρα ἀπογεύματα, διαβάζοντας σ ἴχους, παληοὺς καὶ νεωτέρους, καλοὺς καὶ κακούς. Ὁ Μορεὰς θυμόταν προπάντων μιὰ μέρα ποὺ ὁ Βερλαίν, ἀναγκασμένος νὰ μείνη μέσα, ἐπειδὴ εἶχε δυνατὸ συνάχι, τοῦ ἀπήγγειλε, φορῶντας «ἕνα θριαμβευτικὸ βαμβακερὸ σκοῦφο», τὸ «Μεθυσμένο Καράβι» τοῦ Ρεμπώ.

* * *

Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ ἔτους 1883, ὁ Βερλαίν μὲ τὴ μητέρα του μάζεψαν πάλι τὰ πράγματά τους κι' ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Παρίσι, χωρὶς νὰ εἰδοποιήσουν κανένα. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχε βάλει τὴ μητέρα του ν' ἀγοράση ἕνα ὑποστατικὸ κοντὰ στὸ Κουλόμ, ὅπου κι' ἐγκαταστάθηκαν.

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνες τῆς ἐγκαταστάσεώς του ἐκεῖ, ὁ ποιητὴς ἔγραψε μερικὰ ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ποιήματά του.

Μὰ ἀμέσως ξανάρχισε μιὰ ἄτακτη, μὰ διεφθαρμένη κυριολεκτικῶς ζωή, ποὺ προκαλοῦσε τὴν περιφρόνησι τῶν ἐντοπίων. Ἡ δυσυχισμένη μητέρα του ὑπέφερε τώρα τὰ πάνδεινα, γιατί τῆς ζητοῦσε διαρκῶς χρήματα. Ἐκείνη, βλέποντας νὰ λιγοστεύουν ἀπὸ βδομάδα σὲ βδομάδα τὰ λίγα εἰσοδήματα ποὺ τοὺς ἀτόμεναν, ἀρνιόταν καμμιὰ φορά. Τότε φρικτὲς κι' ἀπερίγραπτες σκηνὲς ξεσποῦσαν. Ἡ φωνὲς τοῦ μαινομένου Βερλαὶν ἀκουγόντουσαν σ' ὅλη τὴν περιφέρεια, τόσο, ποὺ γειτονες ἔτρεχαν ἀνήσυχοι νὰ δοῦν τί συμβαίνει. Ὁ Πὼλ σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, ἦταν μεθυσμένος. καὶ ξέρουμε τί ἦταν ἱκανὸς νὰ κάνη, ὅταν τὸν ξετρέλλαινε τὸ ἀλκοόλ.

Μιὰ μέρα, ἡ κυρία Βερλαίν, τρομαγμένη, ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ζήτησε ἄσυλο σὲ κάτι Βέλγους γείτονές τους, τὸ ἀνδρόγυνο Ντάδ. Ὁ Πὼλ γράφει σχετικῶς ὅτι οἱ Ντὰδ πῆραν τὴ μητέρα του στὸ σπίτι τους κι' ὅτι τὴν ξεμυάλισαν. γρηὰ καθὼς ἦταν, γιὰ νὰ τῆς πάρουν τὰ τελευταῖα της χρήματα. Μὰ αὐτὸ εἶν' ἀναιδέστατο ψέμμα.

(Ἀκολουθεῖ)